

Fou el descobridor del Brasil un membre de la nissaga catalana dels Cabrera?

Autor: Daniel Belló

Data de publicació: 22-11-2021

Comunicació que En Daniel Belló va pronunciar a Arenys de Munt, aquest divendres 19 de novembre del 2021, en el marc del 20è Simposi sobre la Història Censurada de Catalunya. Ara us l'oferim en forma d'article.

L'any 1742, l'historiador i advocat francès Claude Fleury (1640 - 1723), al seu llibre titulat "Histoire ecclésiastique par Monsieur l'Abbé Fleury", al tom 1, pàgina 420 (imatge inferior), ens explica que després del retorn d'En Vasquez de Gama a Portugal, el rei Manel I envià una nova flota a les Índies, sota el comandament de Dom Pedro Àlvarez Cabrera (imatge superior), qui acabarà descobrint i prenent possessió del Brasil en nom de la corona lusitana.

Que En Pero Alvares Cabral havia descobert el Brasil ja ho sabem, perquè és el que ens repeteix la historiografia oficial portuguesa i brasilera. Tanmateix, del que no teniem constància és d'aquest altre nom del descobridor, Pedro Alvarez Cabrera, que ens aporta Claude Fleury i que ens enllaça el conqueridor del Brasil amb una de les nissagues catalanes més rellevants de la història de Catalunya: els Cabrera.

Claude Fleury anomena Cabrera el descobridor del Brasil

Concretament, En Fleury diu: "Après le retour de Vasquez Gama en Portugal le Roi envoia une nouvelle flote aux Indes sous la conduite de Dom Pedro Alvarez Cabrera, que Mariana appelle Cabral. Il découvrit en passant le Brésil & il en prit possession au nom du Roi son maître."

[Traducció: Després del retorn d'En Vasquez Gama, el rei envia una nova flota a les Índies sota la conducció de Dom Pedro Alvarez Cabrera, que Mariana anomena Cabral. Tot passant, hi descobrí el Brasil i en pregué possessió en nom del rei, son senyor.]

En Claude Fleury, al mateix llibre, també fa referència a un tal Mariana (imatge inferior) i ens diu que aquest l'anomena Cabral al seu llibre, donant a entendre que al personatge en qüestió tothom el coneixia com Cabrera i no pas com Cabral.

El testimoni de Juan de Mariana

Qui és aquest Mariana que anomena de manera diferent al navegant? Fleury s'està referint al censor i historiador jesuïta castellà Juan de Mariana, (1536-1624). I, efectivament, al seu llibre *Historia general de España* (1601), al capítol VI, el cronista espanyol esmenta el descobridor com Cabral (imatge inferior).

Concretament, En Mariana diu: "Despues de la vuelta de Vasco de Gama para continuar la navegación de la India partió de Lisboa, á los 8 del mes de marzo, con una flota de trece naves Pedro Alvarez Cabral."

[Traducció: "Després del retorn d'en Vasco de Gama per continuar la navegació vers la Índia va partir de Lisboa, el dia 8 del mes de març, amb una flota de tretze naus, en Pedro Alvarez Cabral".]

Tenim, per tant, dos historiadors que anomenen de manera diferent un mateix personatge. Arribats a aquest punt, caldria preguntar-se per què En Fleury, conscient com era que En Juan de Mariana, un segle i mig abans, havia publicat el nom del navegant com Cabral, insisteix encara a la seva obra a anomenar Cabrera el descobridor del Brasil.

A més, tal com ho explica al seu llibre, ens dona a entendre que només En Mariana anomena Cabral el personatge. Es a dir, no justifica el cognom Cabrera, sinó que justifica el cognom Cabral.

Cal tenir en compte que en Claude Fleury no és un historiador qualsevol. Com En Mariana, també era un historiador de l'església, en aquest cas de l'orde del Cister, i fou preceptor dels nets del rei Lluís XIV i dels fills del rei Lluís XV de França, a més de confessor d'aquest darrer. Es a dir, En Fleury era un home de cort que devia tenir accés als arxius i documents de la reialesa francesa i a la informació dels seus funcionaris experts.

Aleshores, quin dels dos ens hem de creure? En Mariana o en Fleury? Quin era realment el cognom del navegant? Per què En Fleury li diu Cabrera? Tenia alguna font antiga que no coneixem?

De moment, si ens atenim a les proves documentals, caldrà fer cas a En Mariana, atès que ens parla del personatge un segle abans i a pocs anys de la mort d'aquest.

El testimoni d'en Luís de Guzmán

Tanmateix, cercant entre els llibres dels temps d'En Mariana, hem trobat un altre testimoni que contradiu la informació del castellà i ens confirma la que ens aporta el francès.

Es tracta del testimoni documental titulat *Historia de las misiones que han hecho los religiosos de la Compañia de Iesus parra predicar el sancto Evangelio en la India Oriental y en los reynos de China y Japon*, (llibre III, capítol XLII), de l'any 1601, obra d'En Luis de Guzmán (imatge inferior).

El fragment que ens interessa diu: "Con este intento el año de mil y quinientos [el rey] embio al capitán Pedro Alvarez de Cabrera hombre de grande virtud, y valor con treze naves, y mil y quinientos soldados, y en su compañía al Padre Henriquez..."

[Traducció: "Amb aquest intent, l'any de mil cinc-cents, va enviar el capità Pedro Alvarez de Cabrera, home de gran virtut i valor amb tretze naus i mil un soldats, i en sa companyia al Pare Henríquez..."].

Tenim, així, un testimoni quasi contemporani del personatge, que ens assegura que el navegant es deia Cabrera i no pas Cabral, atès que entre la mort del descobridor del Brasil i el naixement de l'historiador Luis de Guzman només han passat 24 anys.

Aquest Luís de Guzmán també és un personatge notable. Historiador jesuïta castellà que, a més, fou governador de Toledo. Fou nascut a Osorno, Palència, el 1544, i es va especialitzar en l'estudi de les missions del seu orde religiós.

Amb el testimoni de Guzmán s'entén perquè En Fleury l'anomenava Cabrera. Comprovem que hi havia fonts documentals contemporànies al navegant que l'anomenaven així. I pel que diu Fleury, eren les majoritàries.

Un personatge i molts noms

Com acostuma a passar amb els personatges tocats per la censura, sempre els trobem referenciats amb molts noms diferents. En aquest cas, el nostre personatge apareix als documents històrics com:

- Pero Álvares Cabral
- Pedr'Álváres Cabral
- Pedrálvares Cabral
- Pedralvarez Cabral
- Pedro Alvarez Cabrai
- Pero Alvares Cabrera
- Pedro Alvarez Cabrera...

Cabral és la traducció literal de Cabrera

El censor, simplement, hauria canviat el cognom Cabrera per Cabral. Fixem-nos que l'un sembla una traducció de l'altre. Així, en català, una "cabrera" o bé és una pastora de cabres o, en una segona significació, fa referència a una casa o cabana on hom recull les cabres durant la nit. En espanyol o portuguès, en canvi, malgrat no haver-hi una paraula equivalent en sentit estricte, aquest significat es podria traduir per un «cabral» o una «cabreriza».

Un misteriós canvi de nom als 37 anys

Se sap ben poca cosa de la infància i joventut del descobridor del Brasil. No coneixem del cert en quin any va néixer i els experts dubten si entre el 1467 o el 1468. El lloc de naixement, en canvi, el tenen més clar: Belmonte, a uns 30 quilòmetres de l'actual Covilhã, al centre de Portugal.

Pero Alvarez Cabrera fou un dels onze fills (cinc nens i sis nenes) que tingueren el matrimoni format per En Fernão Álvares Cabral (o Cabrera) i Na Isabel Gouveia. El nen se'ns diu que va ser batejat com Pedro Álvares de Gouveia. Tanmateix, més tard, suposadament després de la mort del seu germà gran, el 1503, el noi va començar a emprar com a segon cognom el segon cognom del pare i no pas el de la mare.

Es a dir, que als seus 37 anys, el navegant passa de dir-se Pero Álvares de Gouveia a anomenar-se Pero Álvares Cabrera. Quin interès podia tenir a recuperar el segon cognom del pare si aquest fos Cabral? Els Cabral eren una nissaga sense o amb poc pedigrí. En canvi, els Cabrera eren una poderosa dinastia catalana de governadors, eclesiàstics, navegants i conqueridors, molt rellevant a la corona catalana i a les seves colònies peninsulars i ultramarines. Presentar-se com un Cabrera tenia molt pedigrí.

Els diccionaris internacionals no se'n saben avenir amb el nom

La confusió entre els dos noms ha originat que els diccionaris i les enciclopèdies internacionals hagin optat per incloure els dos cognoms quan fan referència al personatge. En aquest sentit, l'any 1900, The International Cyclopaedia: A Compendium of Human Knowledge, al seu volum 3, pàgina 256, recollia el nom del descobridor amb dos possibles cognoms: Cabral o Cabrera. Probablement els enciclopedistes britànics no van saber destriar quin era el veritable nom del personatge. (imatge següent).

Exemples com aquest són tan freqüents que no hem considerat necessari enumerar-los perquè es faria avorrit per al lector. Una breu consulta als arxius documentals permet comprovar la gran quantitat d'enciclopèdies que han optat per incloure els dos noms. No obstant, la Wikipèdia, una vegada més, i sempre tan fidel a la censura d'estat, ha optat per eliminar el més probable dels dos cognoms, el de Cabrera, per quedar-se amb el menys documentat, el de Cabral.

I com també acostuma a passar amb els personatges adulterats per la censura, la seva biografia presenta notables incoherències. Una de les més interessants rau en l'estima que en Pero Alvares Cabrera obté, l'any 1497, del recent coronat rei Manuel I de Portugal, malgrat que no es coneixen connexions entre el monarca i la família dels Cabral.

La consideració i confiança en el personatge és tanta,, que el rei li assigna un subsidi de trenta mil reals i li atorga el títol de Fidalgo i Cavaller de l'Ordre de Crist. Es evident que res encaixa amb les dades disponibles.

Els favors reials no acaben aquí. L'any 1500 el nostre descobridor és nomenat Capità Major de Portugal i se li concedeix, al seu càrrec, el lideratge de la segona expedició de Portugal a l'Índia, malgrat que totes les fonts biogràfiques portugueses i internacionals indiquen que En Pedro Alvarez no comptava amb l'experiència marítima necessària per a un projecte d'aquesta importància. Per justificar l'absurda decisió reial, els historiadors acaben empescant-se que en aquella època era comú que fossin elegits nobles sense experiència per liderar les expedicions marítimes. Una explicació ben galdosa si tenim en compte que aquestes operacions tenien un cost elevadíssim i eren molt perilloses per a la tripulació.

Es un altre cas de biografia incoherent, com la del Colombo genovès, fill d'un llaner mancat d'experiència nàutica. Potser, com en el cas colombí, s'han barrejat dues biografies: d'una banda la del Cabrera noble i navegant amb, per altra banda, la d'En Cabral, sense pedigrí de noblesa i sense experiència en navegació.

Quines connexions podia tenir un Cabrera amb la cort portuguesa?

Les connexions podrien ser múltiples i caldrà analitzar-les bé en futurs articles. Però, per començar, es fa palès que a la Cort de Portugal del moment hi havia una important influència catalana, atès que el rei Manel I va estar casat amb dues reines de nissaga catalana, ambdues filles de Ferran II: Isabel d'Aragó i Maria d'Aragó.

Isabel d'Aragó, reina de Portugal.

Un cop assegurada la successió dels regnes hispans, els Reis Catòlics decideixen concertar unions matrimonials per a les seves filles amb el rei de Portugal per garantir-se l'hegemonia peninsular. I amb aquest propòsit, el 1479, s'estableix el matrimoni d'Isabel amb Alfons, príncep hereu de Portugal i únic fill supervivent del rei Joan II de Portugal. Tanmateix, aquest mor en caure del cavall i els reis catalans la tornen a casar, poc després, amb el rei Manel I de Portugal, el successor al tron, i Isabel, finalment, esdevé reina de Portugal.

Dinou anys després, el 1498, Isabel dona a llum un nen que batejaren amb el nom Miquel de la Pau. Una hora després del naixement, Isabel mor. El decés prematur va canviar l'esdevenir de la seva germana. Els reis van acordar que Maria es prometés al rei Manuel, recentment enviduat.

El casament per entrega de poders es va celebrar a Granada, el 24 d'agost de 1500, mentre que el lliurament de la núvia i el casament efectiu es va celebrar el 30 d'octubre d'aquell any a Alcácer do Sal, comptant ella amb 18 anys. Maria d'Aragó va ser reina de Portugal durant molts anys.

Maria d'Aragó, reina de Portugal.

Tenim, per tant, una cort portuguesa amb reina de nissaga catalana i un descobridor del Brasil de nissaga catalana. La connexió és ben fàcil d'imaginar. Mentre l'any 1492 En Colom descobreix Amèrica per a un rei català, Ferran II, l'any 1500 un Cabrera descobreix el Brasil per a una reina de la corona catalana, Maria d'Aragó, filla de Ferran II.

Ara sí, la coherència és rellevant. L'aposta de la corona catalana per les Amèriques pot ésser el motiu que anima una cort portuguesa, ben influenciada per reines catalanes, a embarcar el regne lusità en una costosa operació de colonització americana que li donarà bons fruits amb la descoberta del Brasil per part d'un Cabrera que, molt probablement, comptava amb la confiança de Maria d'Aragó.

En futurs articles publicarem noves descobertes sobre la veritable identitat del descobridor del Brasil.

Article publicat amb el permís d'En Daniel Bellò, transcrit de la seva presentació al XXè Simposi sobre la Censura de la Història de Catalunya, organitzat per l'Institut Nova Història.

21 de novembre del 2021

<https://historiausurada.blogspot.com/2021/11/Fou-el-descobridor-del-Brasil-un-membre-de-la-nissaga-catalana-dels-Cabrera.html>